

HGY
BÁV

A különleges esztétikum,
az alapos kidolgozás,
a művészi mondanivaló
fokozódik, amikor az idő
múlásával történetek is
kapcsolódnak a tárgyakhoz.
A 250 éves BÁV őszi
kiállításán több olyan
iparművészeti alkotást
és műtárgyat is láthatunk,
amelyek mögött izgalmas
sztorik vagy alkotói
életutak bújnak meg.
Most ezek
nyomába eredünk.

Szöveg: Wágner-Fülöp Luca

Időutazó tárgyak

A női szépség dícsérete

Gádor István, a 20. század egyik legizgalmasabb keramikusa egy bécsi kiállítás hatására kezdett el kerámiákat készíteni, később sikerei pedig egészen New York, Párizs és Milánó kiállítótereibe vezették. A kísérteties művész, aki egy téglagyárban egy kályhámestertől sajátította el a kerámiakészítés technológiáját, pályája so-

rán többször is stílust váltott, a szecessziótól a modern absztrakción át egészen a konstruktivizmusig számtalan stílusjegyet fedezhetünk fel vázáin és táljain. Többek között Pablo Picassót is, aki nagy hatással volt rá, és akivel személyesen is volt alkalmuk találkozni. A színes, mázas Jugendstil virágtartó a legjelentősebb korai munkái közé tartozik, és a szecesszió legfontosabb témáját járja körül: a női szépséget. Ezt mutatja a felirat is: „Asszony életünk bűvös bájos kertje Mámorosak a te virágaid 1917.” A különleges kaspón virágok és gyümölcsök ölelik körbe a rajta ábrázolt jeleneteket,

Gádor István: Jugendstil kaspó (1917) Iparművészeti Múzeum

az ölelkező párt, a hajót és a női aktot. Ezeket a motívumokat többek között a reneszánsz egyik kiváló művészeinek alkotása ihlette: Antonio da Correggio 1530-as években készült Jupiter és Io című festménye, amely, hasonlóan Gádor mintáihoz, a női test szépségét, érzékiségét választotta fő témájául. A kaspót 2019 novemberében árverezte először a BÁV, majd 2020-ban az aukciós tevékenységük 100. évfordulója alkalmából adományozták az Iparművészeti Múzeumnak, legközelebb pedig a BÁV 2023-as őszi kiállításán láthatja majd a közönség.

Nehézsúlyú szépség

anapság már nem jellemző, hogy többkilós tálat emelgetünk a konyhában, a 18. században viszont még egy leves felszolgálásához is komoly erőnlétre volt szükség. Jó példa erre Johann Georg Hann bécsi ötvösmester 1791-ben készült ezüst levesestálya, amelynek súlya megközelíti a 10 kilogrammot (egészen pontosan 9,4

kilogrammot nyom). A gondosan megalkotott tál négy részből áll: talpazatból, edénytestből, fedélből és melegítőből. A közép-európai korai klasszicista motívumoknak és dekoratív elhelyezésüknek köszönhetően akár a fizek királynőjének is nevezhetnénk. A tál minden részlete alaposan kidolgozott: lábai faunalakokat mintáznak, oldalán puttók, állatok és növények fonódnak egymásba. A peremekre gyöngysordíztás került, a fedelet pedig egy levéldíszből kinövő virágcsokor koronázza meg. A tál egy 72 részes étkészlet darabja, amelyből csak néhány további tárgy került elő az elmúlt évek-

J. G. Hann: Levesestál fedéllel, ezüst (1791) – Iparművészeti Múzeum

ben: egy-egy pecsenyés és mártásos tál, két háromszögletű fedeles tál, valamint három gyertyatartó – ezek mindegyike az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében található. Arról, hogy kinek az ebédlőjében használhatták eredetileg a készletet, egyelőre hiányosak az információk, de a kutatások szerint a legvalószínűbb, hogy az impozáns garnitúra az 1791-ben erdélyi udvari kancellárrá kinevezett gróf Teleki Sámuel tulajdonából származik, ami aztán a családban öröklődhetett tovább az Afrika-kutató Teleki Sámuelig, majd Teleki Ágneshez, végül pedig Teleki Ádám Ferenchez került.

Székely Bertalan: Önarckép (1860)
Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria

Történelmi szelfi

Székely Bertalan, a 19. századi magyar romantika egyik legjelentősebb festője, pályájának nagy részében történelmi jeleneteket festett. A 113 éve elhunyt művész az olyan híres alkotások mellett, mint az Egri nők, a Mohácsi vész vagy a Zrínyi kirohánása, főként portrékat festett önmagáról és

a környezetében élő emberekről, de több ceruzával, tussal és krétával készített tanulmányrajzát is ismerjük. Az 1860-as Önarckép elmélyült emberi ábrázolás, amelynek minden ecsetvonásából érződik, hogy a festő ismeri a lelkében zajló folyamatokat, és ezt a már-már hipnotikus hatású szemek, a sokat mondó arckifejezés ábrázolásával a maga egyszerű érthetőségében meg is mutatja. Ez a visszafogott, mégis érzelmekkel teli kifejezőmód annyira megragadta az emberek figyelmét, hogy a kereslet Székely portréi iránt

jelentősen megnőtt, így 1875-ig, megrendelésre, számos arcképet készített. Az alkotást a portréfestészet egyik legkiválóbb darabjaként tartják számon, és egykor Ernst Lajos, a 20. század első harmadának meghatározó műgyűjtője, műkereskedője gyűjteményét gazdagította. Ernst 1937-es halála után gyűjteményének legjelentősebb részét a BÁV jogelődje, a Postatakarékpénztár árverezte el 1939-ben, amikor a Szépművészeti Múzeum a Székely Bertalan festmény mellett Csontváry Kosztka Tivadar önarcképét is megvásárolta.

P

állinkás Béla festő-, iparművész az 1900-as évek elejétől szinte állandó kiállító volt a Műcsarnokban és a Nemzeti Szalonban. Kivételes rajztudásának köszönhetően 1902-ben megnyerte az Iparművészeti Társulat képeslevelező-lap-pályázatát, ennek eredményeként pedig hat alkotása is elkelt, amelyek egytől egyig falusi

életképeket ábrázoltak. Pállinkás igazi kísérletező volt: a rajzolástól és a festéstől egy ugrással a bútortervezésben találta magát, majd figyelme nagyon hamar a kerámiák világa felé terelődött. 1903-tól Fischer Emil kerámiagyára számára készített népi életképeket ábrázoló dekorokat. Expresszív népi alakjai több tucat kerámiára felkerültek, köztük edényekre, étkezeszetre és vázákra. Különlegesen jól elkapott figurái, leegyszerűsített rajzai és az általa használt plakátszerű, lokális színezés teljesen újszerű volt a magyar kerámiaművészetben. Az 1920-ban készült váza alapszíne a fehér, amelyet élénk színekkel festett jelenetek tarkítanak: a világoskék, a lila, a sárga, a zöld és a barna vibráló együttese szinte egy rajzfilm jelenetévé varázsolja a napi munkáját végző falusi alakot. A Fischer Emil gyárában készített kerámiákat mindig is a színes, nagyszabású minták jellemezték – legyen szó akár virágokról vagy erdei jelenetekről, esetleg aranyozott részletekről –, de a legsikeresebbnek mégis a Pállinkás Béla-féle jelenet bizonyult.

Színpompás vidék

Fischer Emil: Váza, Pállinkás Béla tervei alapján (1920) – Iparművészeti Múzeum

Kicsi, de erős

S

chönbauer Henrik szobrász 1894-ben, Kőszegen született. 1913-ban és 1914-ben Münchenben tanulta a szobrászatot, majd néhány évig katonának volt, azután a Képzőművészeti Főiskolán tanult a szakma két nagyjától: Strobl Ala-

jostól és Beck Ö. Fülöptől. 1923-ban Amerikába utazott, és egészen 1973-ban bekövetkezett haláláig ott is élt, így a nemzetközi szinten sokan Henry Schönbauer néven ismerik. A még itthoni terepen, 1919-ben készült Kőgörgető című bronzszobra nem monumentális alkotás, mégis hűen tükrözi a fizikai erő nagyságát. Hasonlóan az ókori görög művészet egyik legjelentősebb alkotásához, Mürön Diszkoszvetőjéhez vagy a rene-

Schönbauer Henrik: Kőgörgető (1919)
- Magyar Nemzeti Galéria

szánsz remekműhöz, Michelangelo Dávid szobrához, a Kőgörgető részletesen megjeleníti az emberi izmokat, és az alak megformálásának dinamizmusa valószínűleg mutatja be a görgető, erőlködő test mozgását és erőfeszítéseit. Ezen az alkotáson mélyebb lelki kifejeződések nem jelennek meg, a művész egyszerűen a nyers fizikai erő bemutatására törekszik, ezzel együtt pedig a test anatómiájának nagyszerűségét is ábrázolja. (x)